

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Olomouc 2011

Roman Urubek

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Streetart – Graffiti

Bakalářská práce

Vedoucí Práce: Mgr, MgA. Jan Krtička

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně za pomoci uvedené literatury.

V Olomouci dne 6. 4. 2011

Roman Urubek

Děkuji svému konzultantovi Mgr., MgrA. Janu Krtičkovi za trpělivost, odborné vedení, cenné rady a podněty, které mi do značné míry pomohly napsat a prakticky zpracovat bakalářskou práci.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Volba tématu.....	4
3. Historie.....	7
3. 1. Street art.....	7
3. 2. Graffiti.....	9
3. 3. Pojem Graffiti.....	9
3. 4. Obecná historie graffiti.....	10
3. 5. Historie graffiti u nás.....	11
3. 6. Vsetínské Graffiti.....	12
4. Inspirace.....	16
5. Praktická část.....	19
6. Závěr.....	21
7. Anotace.....	23
8. Použitá literatura.....	24
9. Příloha.....	25

1. Úvod

V této bakalářské práci jsem se rozhodl věnovat tématu Streetart – graffiti. Nastíním zde důvody, které mě vedli k volbě toho tématu, vztah k němu a krátce popíši historii světového i českého graffiti a streetartu. Dále bych chtěl alespoň okrajově nastínit graffiti scénu, ve které jsem se pohyboval a působil ve Vsetíně. Zmíním historické souvislosti vzniku zmíněné scény v městě svého bydliště. Uvedu zde inspirativní osobnosti, z jejichž prací jsem ve své tvorbě vycházel, a popíši praktickou realizaci. Seznámím vás s technikou a koncepcí geometrických textů svého projektu, které budu realizovat ve veřejném prostoru.

2. Volba tématu

Projekt, který jsem se rozhodl zpracovat, jsem si vybral už na začátku studia na vysoké škole. Už tehdy jsem tušil, že budu zpracovávat graffiti. V určitých ohledech jsem jím byl velmi osloven a v jiných doslova pohoršen. Věděl jsem, že touto cestou musím jít, jen jsem nevěděl, jakým způsobem problematiku uchopit. Jakým způsobem sdělit či předat to, co mě tak moc ovlivňovalo. Cesta k výsledku byla velmi dlouhá a rozmanitá.

Hlavní důvod, proč jsem si vybral toto téma, byla mimo jiné praktická zkušenost s graffiti, streetartem a jejich subkulturou. Tvorbě ve veřejném prostoru se věnuji od roku 2002, kdy jsem se začal o tuto oblast zajímat a sám se v ní aktivně angažovat.

K prvnímu setkání s tímto uměním u mě došlo na základní škole, kterou jsem navštěvoval v jiném obvodu města. Po cestě do školy jsem míjel betonovou plochu okolo bývalých vsetínských skláren, na které se objevovaly první piecy¹ writerů (sprejerů) působících na východní Moravě. Bezpochyby mě každodenní setkávání s touto zdí s přibývajícimi piecy na ní a sledování proměny této plochy výrazně inspirovalo. Graffiti pro mě bylo atraktivní, protože mi dávalo možnost vystupovat pod přezdívkou, nickem pieců. To mě velmi lákalo a stalo se taky silným podnětem k tomu, abych si vymyslel svou přezdívkou, vyjádřil se touto formou a přidal svůj nick, piece, na tuto, mnou obdivovanou, zed².

Současně mi vyhovovala anonymita, kterou tato forma vyjádření nabízela. Graffiti pro mě mělo také zvláštní význam kvůli mé dysgrafii, specifické poruše psaní². Touha tvořit piecy mi pomohla bojovat s touto poruchou a osvojit si psaní, protože neestetické graffiti by tehdy nebylo přijímáno.

Lákadlem byla také možnost zapadnout do kolektivu writerů, kteří v té době byli mou velkou inspirací. Tito „umělci ulice“ se prakticky zasloužili o vznik dalších generací graffiti na Valašsku potažmo Vsetínsku.

Graffiti jsem se nakonec věnoval celých 9 let. Za tuto dobu jsem se naučil práci se sprejem, písmem, kompozicí, prostorem, liniemi, plochou. Často jsem čerpal z děl starší generace writerů,

1 grafitti podpis, nick, alterego

2 porucha schopnosti napodobit tvary písmen

například velmi známé hvězdy graffiti jako Can2³ nebo u nás známé Ostravští 34Crew⁴, Cakes (Point)⁵, Praha ad.

Od roku 2007 jsem upustil od písma (piece) a pokoušel se zobrazovat obličej (characters). V této tvorbě jsem byl podstatně ovlivněn španělským writerem zvaným Belin.⁶ Důvodem byla moje snaha graffiti někam posunout a navíc upoutat i nezaujatého diváka. Touha malovat např. celoformátové obličej podle fotek mně po čase připadala už jako „kolotočový kýč“.

Od roku 2009 jsem upustil i od characters a začal jsem vyřezávat šablony.⁷ Z umělců, kteří mě inspirovali, stojí za zmínku např. Banksy z Londýna, Herakut z USA, Los Angeles, Space Invaders z Francie.

Podle mého názoru je formální i obsahová stránka graffiti bohužel snadno vyčerpatelná. Má naivní snaha něco posunout dál vedla k neúspěchu. Hra s písmem a prostorem je velmi chytlavá a zábavná, nelze však posunout něco, co žije svým vlastním životem jenom samo pro sebe. Ve své další tvorbě sice pracuji se sprejem, ovšem už ne tolik ve veřejném prostoru, nýbrž v ateliéru a na plátně.

Ve své bakalářské práci bych se chtěl opět vrátit k vyjádření ve veřejném prostoru, ale zkombinuji ho s konceptuálním uvažováním v ateliéru, kde bude probíhat proces vzniku. Do veřejného prostoru svá díla přemístím až následně. Formou textu v geometrickém provedení bych chtěl na dané místo veřejného prostoru upozornit, okomentovat jej, popřípadě popsat, co ve mně dané místo, ulice či architektura evokuje.

Tuto problematiku jsem se snažil formulovat praktickou částí své bakalářské práce.

Za delší dobu aktivního malování jsem poznal také odvrácenou stranu graffiti, a to pro mě byl jeden z důvodů vymanit se z této „škatulky“ a jít v tvorbě dál. S tím se vyskytla nová skutečnost, na kterou jsem sám začal po delší době malování graffiti narážet. A to, že čím více daný autor maluje svůj piece a je „viděn“, tím většího se mu dostává uznání od starších tvůrců graffiti. Zároveň však nesmíme opomenout fakt, že neustálá tvorba a vylepšování totožného dokola se opakujícího nápisu ubírá na kreativitu autora. To bylo jedním s důvodů, proč jsem se tvorbě graffiti začal věnovat

3 www.can2.de

4 www.spreyart34.net

5 <http://www.onepoint.cz/>

6 www.belin.es, vyhledáno 31. 3. 2011.

7 stencils – technika používaná spíše pro street art

méně. Jednoduše řečeno, jakmile graffiti přestalo rozvíjet mou tvořivost, už pro mě nebylo tak přitažlivé. Zmíněný fakt mě také podnítil vymezit se vůči sériové, masové tvorbě v praktické části své bakalářské práce.

3. Historie

3. 1. Street art

Abychom se mohli zabývat historií tohoto relativně mladého umění, považuji za věcné upozornit na recenzi nedávno vydané knihy *Street art Praha*. Petr Vaňous v ní píše: „*Jelikož pojem street art (označovaný také jako postgraffiti nebo street deco) nemá zatím žádnou konkrétnější českou jazykovou definici [...], postrádá jasně přiznané parametry a je naplňován informačně uzavřenou subkulturní scénou, lze o něm psát pouze z vnějšího pohledu. [...] Čtenář, který očekává krátkou genealogii tohoto importovaného výrazového projevu, tolik důležitou pro naše prostředí, nebo alespoň popis jeho jednotlivých žánrů, bude zklamán. Dozví se pouze množství banalit, které si nakonec může sám odvodit z publikovaných obrázků, jako například to, že autoři mixují různé jazykové formy a přebírají jako polotovar formy již použité někým jiným.*“⁸

Autor zmíněné recenze dále kritizuje textovou část knihy (upozorňuje na nedostatečnou odbornou erudici autorů) a naopak vyzdvihuje složku obrazovou. Vydání reprodukcí chválí z důvodu dokumentace, protože většina fotograficky zachycených realizací buď již zanikla nebo brzy zanikne. Zároveň však upozorňuje na to, že si street art takovou dokumentací děl tvoří jakýsi „pomník“, a ptá se, zda na něj není příliš brzy. Je pravda, že jakmile si jakýkoli fenomén začne sestavovat dokumentaci, nastartuje tím automaticky proces, který vede k historizujícímu pojetí daného jevu.

Street art, chcete-li umění ulice, je, jak jsem z odborné literatury i shlédnutých prací zjistil, velmi široký pojem. Na studijní cestě po západoevropských zemích jsem pochopil, že street art je v podstatě umění ve veřejném prostoru, ať už jde o živou sochu, kejklřství, portrétování, karikování, tanec, zpěv, ale také stříkání šablon (stencils), lepení nálepek (stickers), umístování 3D objektů do prostoru, zmíněné graffiti aj.

V posledním desetiletí se street art stal nejpopulárnějším a nejdiskutovanějším stylem vyjádření v oblasti umění a současné umělecké scény. Díky práci umělců, jako jsou Banksy, Futura2000, Obey atd. prodělal street art své nejzásadnější období. U nás k němu street art dospěl díky umělcům, jako je Point, Pasta, Masker, Skarf, Ttron, cryptic 256. Právě zmínění pražští výtvarníci zabývající se graffiti a street artem se u nás dostali do galerií a následně s tématem Metropolis prezentovali Českou republiku v českém pavilónu na Expo 2010 v čínské Šanghaji.

⁸ <http://www.advojka.cz/archiv/2007/50/street-art-praha>, vyhledáno 31. 3. 2011

3. 2. Graffiti

„Graffiti je zkrátka matkou street artu.“⁹

Pojem graffiti pocházející z italštiny je souborný název pro typ „veřejné“ výtvarné kreativity projevující se tvorbou dvojrozměrných obrazů s vysokou vizuální úplností na jakýchkoli dostupných plochách, na konstrukcích objektů, karoseriích atp. K realizaci jsou používány různé druhy značkovačů a popisovačů, tzv. „markerů“ (fixů) a rovněž bezprostředně aplikovatelné techniky rychleschnoucí lakové barvy, zpravidla ve sprejích. Podle druhu použitých prostředků přednesu, či preference prostředí mohou být graffiti děleny na „značky“, „hesla“ či velkorozměrovou „sprejovou tvorbu“, případně nesou i speciální názvy, např. „metro“ (z angl. Subway art), „vagonová tvorba“ („freight art“) atp.¹⁰

Ačkoli je graffiti mladší, řadíme jej pod street art. Subkultura graffiti je úzce propojená s hiphopovou scénou, která zahrnuje tzv. čtyři elementy, a to Bboying¹¹, DJing¹², Graffiti, Mcing¹³. To mělo také za důsledek boom, který prodělalo graffiti koncem devadesátých let. Když se hip-hop stal světovým mainstreamem, vzrostl tak i zájem o sprejerství.¹⁴

3. 3. Pojem Graffiti

Termínem graffiti, pocházejícím z řeckého slova graphein (psát; graffiti je zároveň množným číslem italského slova graffito, škrábanec), byly původně označovány různé nápisy či malby vyškrabávané do zdi apod. Někteří autoři ke graffiti přiřazují i pravěké nástěnné malby, jiní za jeho předchůdce považují „turistické“ nápisy starověkého Egypta. Často je rovněž zmiňován antický Řím v jehož dobách bylo psaní po zdech poprvé nazváno jako „graffiti“. Vše nasvědčuje tomu, že označování životního prostoru obrazy, značkami či podpisy je lidstvu vlastní od jeho počátku. Termín graffiti se v dnešní době běžně používá pro označení jakéhokoli užití spreje (nebo jinak aplikované barvy). Většinou se o graffiti hovoří v souvislosti se specifickými výtvary lidí, kteří se označují za writery

9 Pasta, Names 2008, Ateliér 19, 2008, s. 8.

10 Roman Kubička, Jiří Zelinger, *Výkladový slovník malířství, grafiky a restaurátorství*, Praha 2004, s. 80.

11 Tanec Break dance.

12 Disciplína, při níž DJ hraje na gramofony.

13 Mcing je disciplína, při níž její původce rapuje hip hopovou musiku.

14 <http://vrana.obrazar.com/ob-vrana/historie.phtml> vyhledáno dne 13. 3. 2011.

či sprejery a tvoří značně heterogenní subkulturu.¹⁵

3. 4. Obecná historie graffiti

Nápisy ve veřejném prostoru (mimořádně velmi podobné těm dnešním) se objevovaly již v antice, o čemž svědčí např. nálezy v Pompejích.¹⁶ Myslím si ale, že historie vzniku graffiti může být datována od pravěku. Na druhou stranu už jsem podobnou bagatelizaci datace vzniku slyšel tolikrát u mnoha různých technik (grafika, kresba, malba apod.), že bych se raději rovnou zaměřil na sklonek 60. let minulého století v USA, kde je spojitost s moderním pojetím graffiti zcela zřejmá.

Mezi první známé writery patřil muž jménem Demetrius přezdívaný Taki. Bydlel na 183. ulici ve městě New York, živil se jako pěší doručovatel zásilek a při jedné z pochůzek údajně zaregistroval nápis JULIO 204 napsaný sprejem na zeď domu. Když si ověřil, že číslo za jménem odpovídá číslu ulice, na níž se právě nachází, nebylo pro něj obtížné pochopit smysl poselství. Možná už příští den se vydal do zaměstnání vybaven sprejem, jímž na první roh nastříkal svou odpověď: TAKI 183. Legendární tag byl na světě a s ním i nový druh zábavy a životního stylu.¹⁷

TAKI 183 nebyl prvním writerem, ale podepisoval se v ulicích s takovou vervou, až se sami obyvatelé města začali o záhadu zajímat. Vysvětlení přinesli v rozhovoru deníku *The New York Times*. Z Takiho, potomka řeckých přistěhovalců, se náhle stala celebrita a generace jeho následovníků začaly jednoduchou myšlenku psaní jména rozpracovávat a rozvíjet. Writeři Basquiat a Haring se postupem času dostali až do světových galerií a na stránky dějin umění, přičemž druhý jmenovaný vnesl do tohoto umění sociální a politický rozměr. Pro představitele amerického establishmentu tak graffiti mohlo zaujmout podobnou pozici jako např. hnutí hippies, Černí Panteréři či punk.¹⁸

Jakmile se graffiti rozšířilo po celém New Yorku, jeho tvůrci se začali spojovat do gangů a skupin tzv. crews. Později graffiti zaujalo mladé lidi z různých sociálních vrstev, kteří byli přitahováni nebezpečím a vzrušením. Časem tedy přestalo platit, že by subkultura tvůrců graffiti byla, co se sociálního původu či barvy pleti týče, jednotná.¹⁹

15 Josef Smolík, *Subkultury mládeže uvedení do problematiky*, Brno 2010, s. 191-193, cit. 191-192.

16 Tristan Manco, Ganz Nicholas, *Graffiti world. Street art from five continents*, London 2004, s. 8.

17 Martina Overstreet, *In Graffiti We Trust*, Praha, Mladá fronta 2006, s. 5.

18 Martina Overstreet, *In Graffiti We Trust*, Praha, Mladá fronta 2006, s. 5.

19 Josef Smolík., *Subkultury mládeže uvedení do problematiky*. Brno 2010, s. 197

Zpočátku byla podstatou graffiti kvalita tagů. Účelem bylo mít svůj tag všude na co nejvíce místech po celém městě. S přibývajícím writery ale bylo stále těžší se vyčlenit a objevila se potřeba originálního zpracování tagu tak, aby vynikal. Jejich stavba a velikost procházely změnami, které přinesly postupné zvětšování i nové způsoby tvorby. Místo klasických fixů se začaly používat co nejširší značkovače a aerosolové spreje. Velmi oblíbeným se rovněž stalo tagování v metru, které projíždělo celým městem a dopravilo writerův podpis i do vzdálených čtvrtí.²⁰

Podívejme se ale na rozsáhlé výsledky represe: Miliony dolarů byly utopeny ve vývoji chemikálií, které sice hravě rozpustí barvy, ale zároveň přivodily zdravotní potíže zaměstnancům, cestujícím i dětem ze školy umístěné nedaleko obří „myčky na vlaky“. Ve stanici newyorského metra byl za nevyjasněných okolností zabit údajný writer Michael Stewart, jenž podle policie kladl odpor proti zadržení. Ti, kterým se oboustranně vzrůstající agresivita a násilí nezamlouvala, graffiti opustili či našli útočiště v legální tvorbě, zbylé jádro však přitvrdilo. Výsledkem jsou pak třeba tagy leptané do skleněných povrchů kyselinou apod. V současné době je možné vysledovat příklon k méně destruktivním tendencím.²¹

Možná je dobře, že vlna graffiti nezačala u nás ve stejném období jako v New Yorku. Časový odstup může přinést rozdílné zkušenosti a originální vlohy spojené s jiným prostředím, které pro graffiti muselo připravit odlišnou kulturní platformu. A navíc (i z mého osobního hlediska) oceňuji, že jsem měl možnost seznámat se s tímto podnětným fenoménem a zapojovat se do tak aktuální tvorby. Právě aktuálnost bývá aspektem pro mladé tvůrce velmi přitažlivým. I když pro mě po určité době znamenalo graffiti kvůli vyčerpání kreativity jisté zklamání (jak jsem již zmínil výše na str. 2), nelze popřít, že by se tato etapa tvorby nepodílela na mém dalším výtvarném vývoji. Inspirace a zkušenosti je samozřejmě možné přenášet i do další produkce a uznávám, že bez tohoto článku v mé tvorbě, mám na mysli bez graffiti, bych na vlastní i jiné současné umění nahlížel s chudší empirií.

3. 5. Historie graffiti u nás

První zmínka o graffiti u nás se datuje do roku 1987 a váže se s městem Ostrava. Právě zde se sedmnáctiletý punker poprvé podepisuje jako MANIAC. Jeho pokusy o vzkříšení barev v „ocelovém městě“ vycházely z čistě intuitivních pohnutek. S pojmem graffiti se blíže seznámil až

20 Josef Smolík, *Subkultury mládeže uvedení do problematiky*. Brno 2010, s. 197.

21 Martina Overstreet, *In Graffiti We Trust*. Praha, Mladá fronta 2006, s. 5.

na stránkách undergroundového časopisu Vokno, který fenoménu věnoval téměř celé jedno číslo. To už měl umělec za sebou svůj první „kousek“ - barevnou hlavu punkera vyvedenou na zdi v rodném Bílovci, městečku vzdálenému 30 km od Ostravy, kam denně dojížděl.²²

Dále se vývoj graffiti přesouvá do Prahy. Dochází k tomu v období, kdy se pár let po skončení totality otevírají brány na Západ. Tam se graffiti, jak lze snadno odvodit, objevovalo podstatně dříve. O pražském vývoji graffiti se nechci dále zmiňovat. Existují totiž publikace, knihy, katalogy čistě pražské. Nerad bych opakoval to, co je již několikrát napsáno, raději se budu věnovat dosud „nezmapovaným“ oblastem. Chtěl bych nastínit graffiti scénu u nás na Moravě, resp. na Valašsku, o které, jak se domnívám, zatím nic napsáno není.

3. 6. Vsetínské Graffiti

„Čisti svoje město od bordelu systému“²³

Remer

Kolem roku 1995 mělo jednu z velkých zásluh na vzniku graffiti na Valašsku, resp. na Vsetíně K2 crew, UC crew writeři Ador, Fear, KBS crew writeři Raoc, Kos, 2B crew, což byli writeři Kifa, Iron, Donio Ema a Rask, AFDTX crew (tehdy TX Vsetín, AFD Valašské Meziříčí), které zanechalo graffiti v nejednom českém i evropském městě.

Ve Valašském Meziříčí to byly KGB crew, MZK crew, výše zmíněné AFD crew writeři Mol a Wok, writeři jako Ask, Gys a Cresh.

Po nich přišla mladší generace působící dodnes, jako je např. tehdy CZK crew na Vsetíně, writeři jako Igze, Satosk, ve Valašském Meziříčí LLE crew writeři, tehdy Teil a Icar, nyní Lion a Icar, nyní aktivní členové FCK crew, dalšími writery jsou Remer aj., kteří udrželi a nějak směřovali graffiti na Vsetíně a ve Valašském Meziříčí do dnešních dnů. Díky těmto lidem mohla vzniknout generace následující, do níž se s několika dalšími writery řadím i já. Položil jsem si otázku, jaké bylo téma tehdejší graffiti tvorby a shodně jsem na ni odpověděl ještě s dalším starším writerem z

²² Martina Overstreet, *In Graffiti We Trust*. Praha, Mladá fronta 2006, s. 7.

²³ <http://www.bbarak.cz/articles.php?cid=32&id=223>, vyhledáno dne 29. 3. 2011.

odlišného města. Nezávisle na sobě jsme odpověděli, že se malovalo všude to stejné, tedy to, co přišlo z Prahy, a v Praze to, co přišlo z Berlína.

Další můj dotaz směřoval k aktivním graffiti tvůrcům na Vsetíně a ve Valašském Meziříčí. Ptal jsem se na jejich názor, v čem je současné graffiti na Valašsku jiné než v ostatních městech jako Praha, Brno, Ostrava, Olomouc. S jejich souhlasem budu odpovědi citovat:

„Myslím si, že nijak, každý si dělá styl, který se mu líbí, prostě někdo 3D, někdo klasiku, někdo new skool, těžko říct.“ Igze²⁴

„Ve Valašském Meziříčí asi jen to, že tu jede klasický old school, jinak mi nepřijde, že bychom byli nějak odlišní“ Lion²⁵

Také díky těmto výše zmíněným lidem mě začalo graffiti zajímat a později jsem ho začal aktivně provozovat. Stalo se mým koníčkem, zálibou, potěšením, ale i hazardem. Šířit své jméno po městě či městech bylo tehdy mým posláním. Pociťoval jsem nutnost ukázat svou přítomnost.

24 Igze, osobní rozhovor, 12. 10. 2010.

25 Lion, osobní rozhovor, 15. 10. 2010.

1. Obr. 2B crew, sprej na soupravě, Vsetín 27. 4 . 1996

zdroj: vlastní archiv

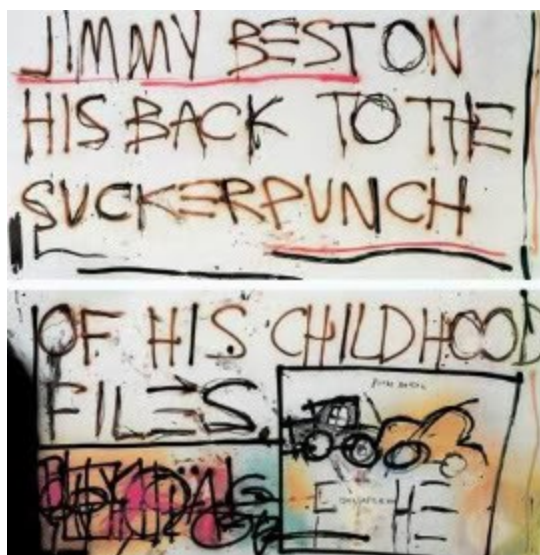
2. Obr. Buck, sprej na zdi, sklárny Vsetín 1997

Zdroj: vlastní archiv

4. Inspirace

Momentálně mě v graffiti velmi oslovuje některá tvorba od 34 crew (Ostrava), Rem (Vsetín), Epiks (Valašské Meziříčí), Nol (Znojmo), Peok (Zlín), Cakes aka Point (Praha), Pasta (Praha). Tito writeři tvoří pro mě poutavé věci a jistě jsem jimi částečně ovlivněn. Aktivně zasahují do urbanistické krajiny a dotváří vzhled měst.

Já ve své práci pracuji ze slovem komentujícím místo nebo situaci v prostoru. S podobným tématem komentování určitého místa, avšak trochu jinak, pracoval také graffiti tvůrce Jean-Michel Basquiat, syn účetního z Haiti a portorikánské matky. Po nelehkém dětství začíná v 17 letech společně s A. Diazem pod krycím jménem Samo kreslit graffiti v metru na fasády domů.²⁶

3. Obr. Sprej na zdi

<http://i295.photobucket.com/albums/mm158/burrlappin/suckerpunch-1.jpg>

Nezůstal však u toho a začal na plátno přenášet své kritické až tragické obrazové příběhy, své malířko-kreslířské komentáře k situaci „underdogs“, vyvržených a ponižovaných menšin.²⁷

²⁶ Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 690.

²⁷ Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 386-387

Díky účasti na Documentě 7 v Kasselu a na newyorském Whitney Bienále v roce 1983 se stává mediální hvězdou.²⁸

4. Obr. Kombinovaná technika na plátně

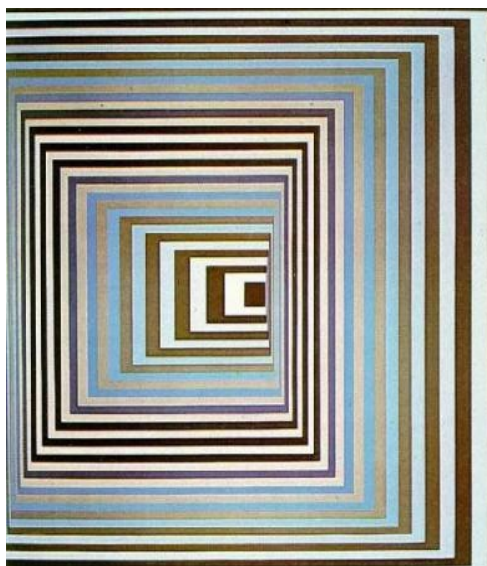
Zdroj: http://static2.slamxhype.com/wp-content/uploads/2009/04/untitled_painting_by_-jean-michel_basquiat.jpg

Další velkou inspirací spojenou s formální stránkou mé práce se stal op artista Victor Vasarely. V jeho rané fascinaci tkví původně úsilí o překonání individuálního malířství, formovaného rukopisem umělce, odklon od originálu a jeho „aury“ ve prospěch libovolně opakovatelných modelů na bázi „unité plastique“²⁹, Vasarelyho nekonečně proměnlivé a zaměnitelné základní formy „uměleckého díla v éře jeho technické reprodukovatelnosti“. Použití sériových postupů odpovídá Vasarelyho přesvědčení, že umělecké dílo musí být opakovatelné, libovolně často reprodukovatelné v mnoha druzích umění od dvojrozměrného a trojrozměrného provedení až ke kinetice.³⁰

28 Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 690

29 http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=669, vyhledáno dne 30. 3. 2011.

30 Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 354 -346

390 x 400

5. Obr. http://www.devoir-de-philosophie.com/images_dissertations/117204.jpg

„Jestliže umělecký produkt neprolomí rámec elity znalců, je umění odsouzeno k smrti zadušením,“ tvrdí.³¹ Prostředkem odvracení tohoto nebezpečí je podle jeho názoru masová výroba a šíření umění.

Vycházím z tohoto Vasarelyho přesvědčení ve své formální části jako vymezení se k výše zmíněné sériovosti graffiti. Připomínám tím fakt, že zarputilejší tvůrce graffiti, dělající jeden piece, dělá vlastně pořád dokola to stejné, jen vymění barvy a přidá nějaký prvek. Vyrábí stále dokola jeden obraz. Tím šíří své umění, ovšem obsah či sdělení zůstává vždy stejné.³²

Pracuji tak, že má práce může být lehce zkopírovatelná a každá práce vypadá na první pohled podobně ba i stejně, tak jako je tomu např. i u geometrické abstrakce.

Avšak ve skutečnosti opak je pravdou, protože tato forma je proměnlivá, skrývá pokaždé jiné obsahy vymezující se k prostoru, kde jsou obrazy instalovány.

³¹Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 346

³² Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 345 -346

5. Praktická část

V úvodu praktické části bych svou práci definoval takto: Lidé kteří nejsou blíže obeznámeni s mým projektem, jsou schopni jeho existenci či přítomnost na daném místě odsoudit jako nesmysl.

Většinová společnost není zvyklá na reklamy, které jim na první pohled nic neřeknou. Mé jednoduché vizuální „potěšení“ může zůstat bez významu, pokud se nikdo nebude chtít zatížit jeho vysvětlením. Beru na vědomí, že konzervativní lidé mohou moji práci odsoudit jako vandalský čin.

Moje graffiti jsou písmeny vepsanými do písmen, tvořící slovo vymezující či vztahující se ke konkrétnímu místu či prostoru a také, jak jsem zmínil výše, ke graffiti umění samotnému, jak ho znám já.

Akce se odehrává ve městě Olomouc, kde se při procházení městem dostanu k určitému místu, které bych chtěl nějak popsat, vymezit se k němu či na něho upozornit. Když takové místo naleznu, uchýlím se do ateliéru a koncipuji slovo, jímž bych situaci nejlépe definoval. Pomocí lepicí pasky, latexové, akrylové barvy toto slovo vytvořím na sololit nebo dřevotřísku.

Pracuji geometricky, vepisováním písma do písma, až vznikne koncipované slovo. A proč geometrie?

*„Geometrii jsem zvolil kvůli neutralitě a systém, abych omezil svévoli vlastních rozhodnutí.“
Francois Morellet³³*

Tato slova jsou sprejem nastříkána v ateliéru na sololit, překližku a poté umístována do veřejného prostoru. Jedná se o instalace obrazů do ulic. Některá díla jsou nastříkána či nalepena přímo na zeď v ulici nebo prostoru. Snažím se tímto dílem oslovit i nezaujatého diváka a třeba i člověka dělajícího graffiti.

Domnívám se, že street art i graffiti jsou velmi dobrou příležitostí oslovit či pohoršit větší skupinu lidí. Chtěl bych se s nimi podělit o vizuální zážitek své práce. Podle mého názoru dnes lidé nemají čas chodit do galerií, tak bych jim svou práci chtěl ukázat mimo tyto prostory. Nechci svou tvorbou působit na vybrané jedince ochotné investovat do umění čas i peníze.

„Chtěl bych být hvězdou, ne maskotem galerie.“ Jean-Michel Basquiat.³⁴

Snažím se v divákovi probouzet, ať pozitivně nebo třeba negativně, estetické cítění. Mým úsilím je

³³Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 348.

³⁴Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004, s. 732.

pomocť divákovi dospět k zamyšlení, proč někdo takto zasáhl do urbanismu. Pro diváka je takové zamyšlení zdánlivě všední a nezajímavé. Navíc formou sdělení jsou slova pro diváka blíže neseznámeného s projektem takřka nečitelná. Působí spíše jako dekorativní záležitost na ulici. Při mojí první instalaci dokonce dílo vzbouzelo respekt či nezájem kolemjdoucích, což mě u takového velkého zásahu překvapilo.

Můj první obraz nese jméno i text Desorganizace. Pravopisná chyba, která nedopatřením upozorňuje na mou dyslexii, tak vytváří koncept objevující se již záměrně i u dalších prací. Koncept vkládání chyb do slov, které ještě více komplikuje divákovo čtení. Z obrazu se stává kód či šifra skrývající můj názor, který by mohl také korespondovat s názory ostatních obyvatel města, kdyby měly potřebu jej veřejně vyjádřit.

Ve své problematice jsem se zaměřil na městské komplikace s investicemi, které se mi jeví nesmyslné a možná i zbytečné. Dále svou pozornost upínám na kulturní historii města, která se staví do kontrastu s výstavbou několika nákupních center na okraji města. Tím město přesouvá své obyvatele z kulturního centra na periferii konzumních domů a obchodních komplexů.

Ve svém prvním obraze bych chtěl nastínit uspěchaný městský život a poukázat textem Desorganizace na neorganizovanost hlavního nádraží v Olomouci, kde z pěti vstupních dveří jsou v provozu dvě, čímž vznikají lidské kolony. Také mě zajímala studie chování a reakcí veřejnosti k jemné úpravě této městské architektury a jemná úprava architektury vůbec.

Druhý obraz s jménem Instantnost, se váže na instantní život ve městech. Poukazuje na jednodušost a rychlost konzumní společnosti. Jeho účelem je, aby se divák zastavil a pokusil se ho dešifrovat. Dekódovat mou práci.

Třetí obraz Zhýralost je koncipovaný na pro mě bezhlavé a nesmyslné investice financí.

Dále se má práce rozjíždí na více frontách: jako klasická malba na zdi (graffiti), také v grafických programech jako stencils (šablony), a stickers nálepky, plakáty. Drží se však stejného, více vysvětleného konceptu.

Výstupem této bakalářské práce je soubor fotografií a záznam na videu. Videozáznam jsem se rozhodl pořídit, protože dává v některých případech větší možnosti dokumentace mého projektu a protože je v podstatě rovněž součástí díla samotného, pokud přimějí diváky na situaci nějakým způsobem reagovat. Zdůrazňuje kontext a konfrontaci s okolím. V některých případech je pohyblivý obraz bližší dokumentaci než samotná fotodokumentace.

6. Závěr

V bakalářské práci jsem chtěl poukázat na graffiti a street art jako na výtvarné médium, seznámit s ním prostřednictvím této práce širší publikum. Zaměřit se a pracovat s tímto novým výtvarným médiem. Poukázat na důležitost sdělování skrz ulice, případně prolomit zábrany, předsudky, které vůči graffiti stále ve společnosti a také v umění přetrvávají.

Usiloval jsem o veřejné sdělování svého názoru na věc. Chtěl jsem doslova zneužít tyto techniky a pracovat s nimi volně svým vlastním způsobem.

Závěrečná bakalářská práce se pro mě stala více než zakončením tříletého studia, ale doslova stylem tvorby, které se věnuji a kterou nadále rozvíjím a šířím i do jiných měst.

5. Obr. Roman Urubek, Sprej na sololitu, Olomouc 2011

7. Anotace

Jméno a Příjmení: Roman Urubek

Katedra: výtvarné výchovy

Vedoucí práce: Mgr. , MgrA. Jan Krtička

Název práce: Street art - graffiti

Název v angličtině: Street art - graffiti

Anotace Práce: První část práce zpracovává výběr tématu a vztah autora k street artu. Další část seznamuje čtenáře s historií street artu a graffiti ve světě a u nás. V třetí části je popsána inspirace k mé tvorbě ve Vasarelym a geometrické abstrakci. Poslední část seznamuje s procesem tvorby, obsahy tvorby a konečnou konfrontací s okolím.

Klíčová slova: street art, graffiti, piece, dílo, geometrická abstrakce, Victor Vasarely, konfrontace

Rozsah práce: 25

Jazyk práce: český jazyk

Name and forename: Roman Urubek

Department: Department of Arts

Supervisor: Mgr., MgrA. Jan Krtička

Name of the work: street art - graffiti

Name of the work in English: street art - graffiti

Work annotation: First part elaborates the choice of the topic and a relation of the author to street art. Next part introduces the reader to the history of street art and graffiti in the world and in our country. In the third part it describes the author's inspiration in Vasarely and geometrical abstraction. The last part acquaints the reader with the process of creation, the contents of the creation and the final confrontation with public.

Keywords: street art, graffiti, piece, art, geometrical abstraction, Victor Vasarely, confrontation

Extent of the work: 25

Language: Czech

8. Použitá literatura

Roman Kubička, Jiří Zelinger, *Výkladový slovník malířství, grafiky a restaurátorství*, Praha 2004.

Pasta, Names 2008, *Ateliér 19*, 2008.

Josef Smolík, *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*, Brno 2010.

Martina Overstreet, *In Graffiti We Trust*, Praha 2006.

Karl Ruhrberg, *Umění 20. století*, Koln 2004.

Tristan Manco, Ganz Nicholas, *Graffiti world. Street art from five continents*, London 2004.

Gordon Graham, *Filozofie umění*, Brno 2000.

Gustavo Gilli, *1000 Graffiti in Barcelona*, Barcelona 2007.

Banksy, *Existencinism*, London 2002.

Banksy, *Wall and piece*, London 2006.

Markus Christl, *Style file. Black books sessions 2*, Aschaffenburg 04. 2004.

Victor Vasarely: ze sbírek Janus Pannonius Múzea v Pécsi: [Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, Olomouc, 2007.]

<http://vrana.obrazar.com/ob-vrana/historie.phtml>, vyhledáno dne 13. 3. 2011.

<http://www.advojka.cz/archiv/2007/50/street-art-praha>, vyhledáno 31. 3. 2011.

<http://www.bbarak.cz/articles.php?cid=32&id=223>, vyhledáno dne 29. 3. 2011.

<http://www.namesfest.net/>, vyhledáno dne 4. 3. 2011.

9. Příloha

Vybrané výrazy graffiti slangu

crew – skupina graffiti tvůrců, kteří pracují společně

piece – z angl. slova masterpiece, podpisy writerů

charaktery, characters – obličej, figury, vymyšlené postavy

nick – přezdívka

tagy – podpisy writerů, většinou sprejem nebo fixou

writeři – tvůrci graffiti

posters – umělecké plakáty

stencils – umělecké šablony

stickers, stickerky – umělecké nálepky

urban art, street deco, postgraffiti, neograffiti – další názvy pro street art

zbombení, bombing – ilegální rychlé graffiti (většinou chrom a černá)

roof top – graffiti ve výšce na komíně

black book – fotoalbum writera

sketch – skica, návrh na graffiti

wholecar – graffiti přes celý vagón soupravy

wholetrain – graffiti přes celou soupravu vlaku

king – uznávaný writer

toy – amatér, používá se jako nadávka, posměšné označení pro začátečníka v rámci graffiti

subkultury